

Mi történt 1809. június 14-én?

Győr alatt, a csanaki dombok között a magyarok ekkor ütköztek meg Napóleon töredék seregével, s Vödric Demeter ezen a napon találkozott először Elepi Kőszállal. A franciákat Beauharnais tábornok vezényelte, a császár meg sem jelent a

harctéren, de nem is volt rá szükség, nélküle is szétverték a magyar nemesi felkelőket. Az ütközet végén Vödric eszeveszette menekült egy felajzott ulánus elől. A francia nem tágított, szuronyát előrszegezve, érthetetlen szavakat üvöltve, fél mérföldön át fáradhatatlanul nyargalt Vödric nyomában, akinek a végén jártányi ereje se maradt. Tele szájjal zihálva szédült egy bokorba, elterült a földön és Máriához fohászkodott, miközben várta, hogy a francia ledöfje. Amikor meglátta maga fölött az ulánus izzadságtól csatakos arcát, elájult. Arra tért magához, hogy kalácsképű, pamacsbajszú, kövér férfi ül mellette. Levetett ingével a kardját tisztogatta.

– Tesvírem az úrban, ez míg nem a mennyország, hanem a földi paradicsom, éppen azí’ ne szólíts engem Szent Péternek! – mondta az illető derűsen. – Pokoli szerencséd vót, hogy nemes Elepi Kúszál, debreceni cívis basagazda éppen erre járt! Elíg a’ hozzá, hogy kancsó bor jár nekem, amiért megmentetem az irhádát!

– Hiszen élek! – tapogatta magát Vödric. Könnyek futoták el a szemét.

– Csakhogy összetrágyáltad magad, komé, attú’ van a fosbűz! Az ulánusod már a pokolban vacsorázik az elhalt rokonságával! Szelíd arca, szőke haja vót, bőrvírt borította a melylyit, de hiába, mert hátulról lecsaptam a bal karját. Erre tírdre rogyott, azt nyöszörögte, pityé, pityé!

– Az mit jelent? – kérdezte Vödric.

– Tudja a gyalogrípa! Lenyestem a másik karját is, hogy ne tudjon imádkozni, aztán megrepesztettem a koponyáját. Szakadt, mint a hadházi dinnye! Láttam a lelkit elszállani.

– Micsoda szerencse! – álmétkodott Vödric. – Milyen lelke volt? Fürge, mint a villám, vagy hamuszínű, behemót?

– Szokatlanú’ kicsi.

– Mint egy búzaszem?

– Anná’ azí’ nagyobb. Mint egy hatkrajcáros. Pörgött, akár a szitakötű. Fekete búrszárnyakkal hajtotta magát, de nyakoncsíptem, az annya istenit! Bedugtam az iszákomba!

Vödric feltápáskodott a földről, reszkettek a lábai. Arra kérte megmentőjét, hadd nézze meg az ulánus lelkét. Elepi Kőszál készségesen kinyitotta az iszákját, és megmutatta.

– Félénknek látszik, meghúzza magát – állapította meg Vödric. Benyúlt, óvatosan megtapogatta. – Puha, akár a halhólyag. Nem cincog, nem fészkelődik. Mi a terved velem?

– Eladom a debreceni vásárba’, vagy felfalatom Villám agammal. Az is lehet, hogy palackba dugom, nevelgetem, ecser majd neked ajándékozom. Nem jó semmire egy ilyen lílek, ott egye meg a fene – jelentette ki Elepi Kőszál, közben kirakosgatta, amit az ulánustól zsákmányolt. – Nízzed csak, elvettem a kísit, a talizmányát, levagdaltam a gombjait, de píz alig vót a nyomorútnál. Lehet, hogy megírezte a halálát, oszt kikőtekezett.

Vödric kézbe vette a talizmánt, a vékony, fonatos aranykeretbe foglalt, festett kis zománcképet. Bugyogónadrágos, kerek kalapos férfi látszott rajta, kezében rövid nyelvű sütőlapátot tartott, mögötte kemence gömbölyödött.

– Péket mutat a kép. Biztosan a védőszentje.

– Nem a’! Inkább cukrász. Nízdd a kalapját, komé! A vetűlapát nyele kurta, a habarós beszídú francia ilyennel hánnya tűzre a mizeskalácsot, katakönyököt, lekváros gancát, mikor mit. Cukrász nem is lehet vídűszent, ilyesmiről nem tud a Biblia.

– Nekem adhatnád emlékebe!

– Tedd el, komám, tíged illet! Lehet, hogy neked üzent vele a jóisten.

Távoli ágyúlövések morajlottak a dombok között, a franciák a csata végét jelezték. Kőszál a fejét ingatta, hullámozott a kövér tokája.

– Víge ennek is. Elhúzták a nótánkat, mennyünk dógunkra!

Gyalog indultak keletnek. Nyúlfalu előtt, mocsaras kis tó partján rátaláltak egy csapat elkóborolt francia katonalóra. Az egyiknek csizma volt a kengyelébe akadva, úgy látszik, halott gazdáját vonszolta egy darabig. Kiválasztottak két erős mént, lóháton poroszkáltak tovább. Mezőőrnél rátértek a fehérvári útra, s elérvén az Ezüst Hattyú fogadót, úgy döntöttek, véget vetnek a menekülésnek. Három napig dárídóztak a düledező, vén fogadóban. Famennyezetének deréknyi széles gerendáit még olyan bakonyi fákból faragták, amelyek alatt annak idején Rákóczi kurucái táboroztak. Elepi Kőszál tele volt francia pénzzel, mert nemcsak a halottakat, hanem a súlyos sebesülteket is kizsebelte. A legjobb szobákat nyitatta ki, a legdrágább móri hordót üttette csapra. Malacot vágatott a fogadós-sal, hagymás oldalásra fájt a foga.

– Csak a lánybűr hiányzik, de micsináljak, ha nem áll hap-tákba a generális? A döbörnyeges testemen ílősködik, várja a feltámadást. De neked, komám, fejír combú csillagszeműt hozatok. Ha kimulattad magad rajta, francia bankót tűzök a szagos seggibe!

A fogadós jobb vendégekről nem is álmodhatott. Izgatot-tan hajbókolt, s Pironkát, az árván felnőtt szolgálólányt aján-lotta.

– A fogai itt-ott kihullottak, de kezes, bújós, eddig minden-ki dicsérte. Szaladok, oszt kifürdetem.

Pironka jó választásnak bizonyult. Vödric Demeter egy álló napig nem hagyta el a szobáját, este is csak ennivalóért bújít elő. Másnap reggel nem győzött hálálkodni Elepi Kőszálnak, de a cívis gazda félbeszakította, megölelte, a hátát lapogatta.

– Remílem, komám, úgy meggyepáltad, hogy hét csillag ra-gyogott az ágyad egén! Ha unod a teste pompáját, csak szójjál,

hozatok másikat! – csapott az asztalra Kőszál. Éppen sült kacsa reggelizett köménymagos káposztával. – Jól főznek erre felé, de a debreceni kosztanak nincs párja az egész tetves világon. A szőlőlevélbe takargatott, pöszmítivel főtt tőtikét ezek itten nem ismerik, az pedig nagyobb bűn, mintha a tulajdon anynyára emel kezet valaki. Asse teccik, hogy a szalonnájuk ösztövír, a kolbászuk meg fokhagyma nélkül annyi ér, mint lópösnek a nádcukor!

A kármentő előtti lócán három Torontál vármegyei úr borozgatott, ők is a csatából tartottak hazafelé. Nagy szóval, az asztalt csapkodva szidalmazták Mária Teréziát. Hátul, a füstös konyha közelében elhelyezett hosszú asztal mellett fehér gatyás betyárok énekelgettek, rongyos, vak hegedűs nyekergett hozzá a hegedűjével.